

De munten en bankbiljetten van Rwanda-Burundi, 1960-62

Leopold Verbist

Ruanda-Urundi, mandaatgebied en later voogdijgebied

In 1919, als een gevolg van de Eerste Wereldoorlog werd de Volkenbond opgericht, op basis van het Verdrag van Versailles, met de bedoeling een einde te maken aan alle oorlogen. De Volkenbond verdeelde in 1924 de voormalige Duitse koloniën en delen van het vroegere Ottomaanse Rijk als mandaatgebieden waarbij de voogdij door andere staten werd uitgeoefend. Men onderscheidde: A-mandaten, in principe onafhankelijke gebieden waarvan men vond dat die tijdelijk bestuur nodig hadden, B-mandaten, voor onbepaalde tijd als afzonderlijke eenheid door de mandataris te besturen, en C-mandaten, door de mandataris te besturen als deel van het eigen gebied of van de eigen kolonie. Deze gebieden kunnen in feite gezien worden als een annexatie van de Duitse kolonies en delen van het Ottomaanse Rijk door de overwinnaars van de Eerste Wereldoorlog.

België werd beloond voor de deelname van de Congolese Force Publique aan de Oost-Afrikaanse campagne: het verwierf van de Volkenbond een B-mandaat over de voormalige Duitse kolonie Ruanda-Urundi. Groot-Brittannië kreeg een B-mandaat voor Tanganyika en Zanzibar, van dan af Brits Oost-Afrika genoemd. De Belgen waren veel actiever in het gebied dan de Duitsers, vooral in Ruanda. De Belgen konden grote winsten uit het gebied halen, voornamelijk afkomstig van koffieplantages in de gebieden met rijke vulkanische bodems. De mensen moesten er verplicht koffie aanplanten en de opbrengst ervan afstaan als een soort belasting.

Bij het einde van de Tweede Wereldoorlog in 1945 werd de Volkenbond vervangen door de Verenigde Naties. In 1946 zette deze de mandaten om in voogdijschappen. Dit betekende dat België het gebied Ruanda-Urundi moest klaarmaken voor onafhankelijkheid. De Belgen dachten echter dat dit nog vele decennia zou duren.

Nadat Congo reeds op 30 juni 1960 onafhankelijk geworden was kon Ruanda-Urundi niet achterblijven. De Verenigde Naties drongen aan dat Ruanda-Urundi één land zou worden, maar de eeuwenoude koninkrijken waren zo ingeburgerd dat het niet anders kon dan dat er twee landen gevormd werden. Zo werd aan Ruanda, ondertussen Rwanda genoemd en Urundi, ondertussen Burundi genoemd onafhankelijkheid verleend op 1 juli 1962, na de nodige zware problemen

De centrale bank

Bij de onafhankelijkheid van Congo op 30 juni 1960 werd de Centrale Bank van Belgisch Congo en van Ruanda-Urundi omgevormd tot de Banque du Congo en verloor ze dus de mogelijkheid voor het uitgeven van munten en bankbiljetten voor Ruanda-Urundi. Daarom werd een nieuwe centrale bank opgericht, de Banque d'Emission du Rwanda et du Burundi (B.E.R.B.) met zetel te Usumbura (met filiaal in Kigali). Deze was echter ook geen lang leven beschoren want Rwanda en Burundi werden beide onafhankelijk op 1 juli 1962. De economische en monetaire unie van Rwanda en Burundi werd ontbonden op 1 januari 1964, de B.E.R.B. werd opgeheven en op 18 mei 1964 kwam er een einde aan de gemeenschappelijke monetaire politiek. In de plaats werd de Banque Nationale de Rwanda en de Banque du Royaume du Burundi opgericht. De B.E.R.B. gaf in de periode 1960-64 een messing munt van 1 frank uit (waarvan de 1964 vandaag zeer zeldzaam is) evenals bankbiljetten van 5 tot 100 Fr. Deze waren in pariteit ook gelijk aan de Belgische frank.

1 frank messing 1961 en 1964 (Cu 70 %, Zn 30 %), Ø 21 mm, 3,75 g, kartelrand

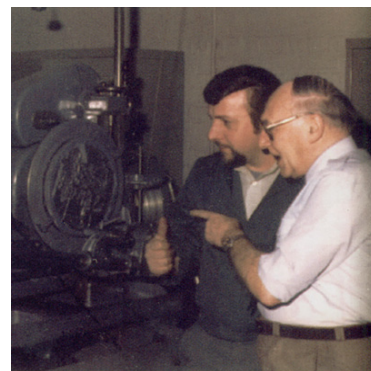

Bankbiljet van 5 Fr 1960 Rwanda-Burundi, 58 × 100 mm (verzameling NBB)

De muntslag en proefslagen

Het ontwerp van de 1 frank werd uitgevoerd door Léon Poncelet die evenwel de leeuw van de voorzijde kopieerde van een munt van Marcel Rau, de 5 Fr 1936 van Belgisch Congo.

Léon Poncelet (°Couillet 1922 †2009) trad in dienst bij de Koninklijke Munt in 1950 als muntperser. Na het overlijden van Joseph De Bruyn in 1957 nam hij een aantal van diens taken over: het artistieke aspect, het modelleren, het retoucheren van de matrijzen en het met de hand aanbrengen van inscripties. Hij werd benoemd tot hulpgraveur in 1958, tot graveur in 1964 en tot graveur principal in 1970, een functie die hij bekleedde tot zijn pensionering in 1983.

Léon Poncelet (rechts)

Er bestaan ook 25 proefslagen 1960 van deze munt in messing met het woord ESSAI in reliëf op de keerzijde en massa 3,75 g en 25 proefslagen 1960 in zilver (835/1000) eveneens met ESSAI in reliëf op de keerzijde en massa 4,56 g. De zilveren proefslagen waren door de B.E.R.B. besteld.

1 Fr 1960 zilver met ESSAI, 25 ex. en 1 Fr 1960 messing met ESSAI, 25 ex.

Uit dezelfde periode bestaan er nog enkele andere proefslagen van Rwanda-Burundi. Zo bestaat er een bronzen proefslag met ESSAI in reliëf en gladde rand van 1 frank 1960 die erg lijkt op de aluminium munten die destijds circuleerden in Belgisch Congo en Ruanda-Urundi.

1 Fr 1960 brons met ESSAI

1 Fr 1961 hybride, kopernikkel, 50 ex.

Eigenaardig is dat er ook nog een hybride munt geslagen werd in kopernikkel met kartelrand, met de voorzijde van de Belgische 1 frank 1961 en de keerzijde van de 1 frank Rwanda-Burundi. Navraag bij de Koninklijke munt leverde niets op: ze weten ook niet meer waarom deze hybride geslagen werd. Ofwel werd die per vergissing geslagen door de verkeerde voor- en keerzijdematrijzen te monteren op een muntpers, ofwel is dat een fantasietje van de Koninklijke Munt, waarvan het geweten is dat ze nogal eens proefslagen verdeelden onder het personeel als een geschenkje.